

BIZ ODAM SAVDOSIGA QARSHIMIZ.

Namuratova Madinabonu Ulug'bek qizi

O'ZMU Jizzax filiali Psixologiya fakulteti 2-bosqich talabasi.

Annotatsiya: *Maqolada yer yuzda barcha insonlarning farovonligiga ziyon yetkazib kelayotgan dolzarb muammolardan biri-odam savdosi va unga qarshi kurashish chora-tadbirlari haqida fikrlar bayon etilgan . Bu jinoyatga qarshi kurashishda yoshlarning roli, fikrlarining ahamiyatliligi davrimiz uchun muhim vositadir.*

Kalit so'zlar: *Biznes, diler, pasport, deklaratsiya, konvensiya, ekspluatatsiya, jinoyat, dollar.*

Annotation: *In the article, one of the urgent problems that harm the well-being of all people on earth - human trafficking and the measures to combat it - are expressed. The role of young people in the fight against this crime, the importance of their opinions is an important tool for our time.*

Key words: *Business, dealer, passport, declaration, convention, exploitation, crime, dollar.*

Аннотация: *В статье выражена одна из актуальных проблем, наносящих вред благополучию всех людей на земле, - торговля людьми и меры борьбы с ней. Роль молодежи в борьбе с этой преступностью, важность ее мнения. является важным инструментом нашего времени.*

Ключевые слова: *бизнес, дилер, паспорт, декларация, конвенция, эксплуатация, преступление, доллар.*

Butun dunyo aholisini e'tiborini tortayotgan dolzarb muammo odam savdosi hisoblanadi. BMT ma'lumotlariga ko'ra dunyodagi jinoiy korxonalar orasida odam savdosi uchinchi o'rinda bo'lib, yillik 9,5 milliard AQSH dollari xohlaymizmi yoki yo'qmi daromad keltiradi. Odam savdosi qonunbuzarlikdan tashqari insonning umumiy erkinlik va xavfsizlik huquqiga ham, jamiyat salomatligiga ham birday putur yetkazadi. Eng achinarlisi odam savdosi qurbonlari soni qariyb 2,4 million kishini tashkil etadi, ularning 2/3 qismi ayollar va bolalardir. Bolalar jamg'armasi (YUNISEF) hisob-kitobiga ko'ra, 1,2 million voyaga yetmagan bolalar ekspluatatsiya qilish uchramoqda. Biroq odam savdosining bunday keskinlashishi natijasida butun insoniyat aziyat chekmoqda. Shunday ekan odam savdosini to'xtatishga harakatni kuchaytirish kerak.

Odam savdosi qurbonlari odatda jismoniy va ruhiy zo'ravonlikka uchraydi. Noto'g'ri ovqatlanish antisanitariya sharoitlari bilan bir qator xavfli yuqumli kasalliklarning (sil, tif, qo'tir va boshqalar) paydo bo'lishi va rivojlanishiga sabab bo'ldi. Afsuski, odam savdosidan olinadigan katta daromadlar ushbu jinoyat biznesining muayyan jamiyatda, rivojlanishning ma'lum bir bosqichida ildiz otishiga xizmat qilmoda. Xususan ommaviy ishsizlik sharoitida, siyosiy va iqtisodiy beqaror sharoitda rivojlanayotgan yosh davlatlar fuqarolarining aksariyati katta pul topish vasvasasiga berilib, chet elga ishga yollanib jinoyatchilarning oson o'ljasiga aylanadi. Jinoiy dilerlar qo'liga tushib, ular pasportsiz, pulsiz va ko'pincha qabul qilovchi davlatning tilini ham, qonunlarini ham bilmasdan qoladilar. Jabirlanuvchi o'z xo'jayinlariga to'liq qaram bo'lib, haqorat, xo'rlash,

bezorilik, jismoniy va ruhiy zo‘ravonliklarga chidashga majbur bo‘ladilar.

Mana shunday aziyatlar olib kelgan odam savdosiga qarshi kurashish uchun xalqaro huquqiy va ichk mexanizmlarning kombinatsiyasini tuzishni taqazo etadi. Davlatning odam savdosiga qarshi kurashishi bo‘yicha birgalikdagi sa’y-harakatlar samaradorligi va samaradorligining asosiy shartlaridan biri bu sohada yuridik ahamiyatga ega toifalarni shakillantirishda yagona yondashuvdan foydalanish hisoblanadi.

Davlatlarning odam savdosiga qarshi kurash sohasidagi xalqaro hamkorligi 1814-1815-yillarda Vena kongressida qabul qilingan negr savdosini to‘xtatilishi to‘risidagi deklaratsiyadan boshlanadi va XIX asr oxirigacha bunday hamkorlik qul savdosiga qarshi kuarsh doirasida amalga oshmoqda. XX asr boshlarida qul savdosini ham, qullikning o‘zini ham taqiqlash zarurligi haqida tushunchalar mavjud edi. Shu bilan birga, xalqaro hamjamiyat e‘tiborini ayollar va bolalarni qulga aylantirmasdan balki asosan fohishalik uchun sotishni to‘xtatish muammosiga e‘tibor berilmoqda. 1904-yilda qabul qilingan “Oq gullar savdosiga qarshi kurashish to‘g‘risida”ga xalqaro shartnoma, 1910-yildagi “Ayollar savdosiga qarshi kurashish to‘g‘risida” ga konvensiyalar bunga misol bo‘la oladi.

“Odam savdosi” tushunchasi 1949-yilgi Konvensiya nomiga kiritilganiga qaramay, mazmun jihatdan u odam savdosi emas, balki ayollarga nisbatan zo‘ravonlikka qarshi kurashish masalalarini batafsil ko‘rib chiqdi. Hozirgi davrda odam a‘zolarini sotish jinoyati esa juda ham ko‘zga tashlanmaydigan odam savdosi turi bo‘lib, odam savdosi “tovarlari” umumiy sonining 1 foizidan ko‘p bo‘lmagan qismini tashkil qiladi. Bu turdagi “tovarlar” ning yillik savdosi 1 mlrd dollardan ortiq miqdorni tashkil qilishi jinoyatning mazkur toifasi ham jiddiy muammo ekanligini tasdiqlaydi.

Bu jinoyatlarning asosiy sababi tag zamiriga nazar tashlasak, ma’naviy qashshoqlik, ochko‘zlik, dunyoga haddan tashqari hirs qo‘yishlik va nafsiga qul bo‘lishini ko‘ramiz.

Mana shunday iflos, jirkanch jinoyat bizning mamlakatimizni ham cheklab o‘tmayapti. Afsuski, fuqarolarimiz ham odam savdosi qurboniga aylanmoqda, buni ommaviy axborot vositalarida ko‘rib, eshitib turibmiz. Bularning barchasi davlatimiz va jamiyatimiz tomonidan ushbu illatlarga qarshi qat’iy choralar ko‘rishni, odam savdosiga jalb etilgan va undan jabr ko‘rgan hamyurtlarimizni muhofaza etishni dolzarb vazifa qilib qo‘ymoqda. Odam savdosini oldini olishga, unga qarshi kurashishga, unga chek qo‘yishga, uning oqibatlarini kamaytirishga, odam savdosidan jabrlanganlarga yordam ko‘rsatishga doir faoliyatni davlatimiz bir qancha qonunlar, qarorlar qabul qilish asosida olib bormoqda. Xususan, “O‘zbekiston Respublikasining odam savdosiga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi yangi tahrirda qabul qilingan qonunida odam savdosiga qarshi kurashishdagi davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlari keltirilgan.

Davlat ushbu illatlarga qarshi kurashishda olib boradigan faoliyatining asosiy yo‘nalishlari sifatida, odam savdosiga imkon beruvchi sabablar va shart-sharoitlarni bartaraf etishga qaratilgan chora-tadbirlarni amalga oshirishi, shuningdek huquqiy, siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy, tibbiy, profilaktika chora-tadbirlarini, axborotga doir chora-tadbirlarni amalga oshirish, shu jumladan aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirishga doir chora-tadbirlarni amalga oshirishi asosiy yo‘nalishlar sifatida belgilab qo‘yilgan. Har qanday holatda ham odam savdosini o‘z vaqtida aniqlash va unga chek qo‘yish, uning oqibatlarini bartaraf etish shunday harakat bilan shug‘ullanuvchi shaxslar javobgarligining muqarrarligi prinsipini ta’minlash, shu bilan birga jabrlangan shaxslarni

ijtimoiy himoya qilish eng asosiysi, odam savdosiga qarshi kurashishda xalqaro hamkorlikni yo'lga qo'yish davlat olib boradigan faoliyatining asosiy yo'nalishlaridan hisoblanadi.

Xususan O'zbekiston Respublikasining hukumati 2008-yil mart oyida odam savdosiga qarshi kurash bo'yicha keng qamrovli qonunni qabul qilish orqali ham odam savdosiga qarshi kurash bo'yicha o'zining ortib borayotgan majburiyatini namoyish etdi. Qonun odam savdosiga qarshi turli sa'y-harakatlar uchun mas'ul bo'lgan davlat vazirliklari faoliyatini muvofiqlashtirish mexanizmini belgiladi.

Demak huquq ustuvorligi bo'lgan davlatimizda inson huquqlarini, qonun himoyasini amalga oshiruvchi organlar borki, bu kabi illatlar fosh etishda kecha-yu – kunduz tinmay ishlamoqda.

Xulosa qilib aytganda, odam savdosining har qanday ko'rinishiga qarshi kurashish xalqaro darajada jiddiy yondashuv va o'zaro huquqiy hamkorlik yo'lga qo'yilgan holda amalga oshirilsa o'z samarasini beradi.

Zeroki, odam savdosi-kechirib bo'lmas jinoyat, og'ir gunoh!

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Inson huquqlari umumjahon Deklaratsiyasi- T -1948.
2. Yunesko Xalqlari me'yori hujjatlar to'plami –T “Adolat” 2004.
3. “Xalq so'zi” gazetasi.
4. “Hayot - qonun” jurnali. 1995-yil 1-son.
5. Inson huquqlari to'g'risida xalqaro bitim-T 19992.
6. Bola huquqlari kafolatlari to'g'risidagi konvensiya-T 2007.
7. Samatova, N. va Abdurasulova, S. (2024). AGRISSIV XATTI–HARAKATLAR VA MAKTABLARDAGI ZO 'RAVONLIK. *Xalqaro ilmiy va amaliy tadqiqotlar jurnali* , 1 (3), 300-303.
8. Samatova, N. (2024). OILADA ZO'RAVONLIK. *Xalqaro ilmiy va amaliy tadqiqotlar jurnali* , 1 (3), 356-358.
9. Samatova, N. va Sufxiddinov, S. (2024). TAFAKKURNING BILISH JARAYONLARI TIZIMIDAGI O 'RNI. *Xalqaro ilmiy va amaliy tadqiqotlar jurnali* , 1 (3), 296-300.
10. Davlataliyevna, S. N. (2022). Umumiy psixologoya va turli xil usullar amaliyotlar. *Ilmiy impuls* , 1 (5), 820-822.
11. Davlataliyevna, S. N., & Ulug'bekovna, N. M. (2024). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR XOTIRASINI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY OMILLARI. *IMRAS* , 7 (6), 95-97.
12. Nigora, S., Ilmira, Y., & Zulxumor, X. (2023). TORTINCHOQLIK VA UNING PSIXOLOGIK SABABLARI. *Zamonaviy ilmiy va texnik tadqiqotlar xalqaro jurnali* , 323-326.
13. Nigora, S. va Munisa, O. K. (2023). SHAXSLARARO MULOQOTDA UCHRAYDIGAN QIYINCHILIKLAR. *Zamonaviy ilmiy va texnik tadqiqotlar xalqaro jurnali* , 327-330.
14. Nigora, S., Go'zal, Q., & Shoxista, Z. (2023). O 'SMIR QIZLARNI OILAVIY

HAYOTGA TAYYORLASHDA OILANING ROLI. *Zamonaviy ilmiy va texnik tadqiqotlar xalqaro jurnali* , 330-333.

15. Davlataliyevna, S. N. (2022). Psixologiya va uning tamoyillari. *Ilmiy impuls* , 1 (5), 823-826.

16. Davlataliyevna, S. N., & Ulug'bekovna, N. M. (2024). XULQ-XULQ VA FAOLIYAT MOTIVATINI NAZARIY O'RGANISH. *Xalqaro ta'lim, ijtimoiy va gumanitar fanlar jurnali* , 12 (6), 534-538.

17. Davlataliyevna, S. N., & Ulug'bekovna, N. M. (2024). INSON PSIXOLOGIYASI VA UNING ETNIK JAMIYATDAGI O'RNI. *Efiopiya xalqaro multidisipliner tadqiqotlar jurnali* , 11 (06), 36-39.

18. Samatova, N. va Abdurasulova, S. (2023). Pedagogik muloqotda psixologik aloqa va shaxslararo konflikt. *Kompyuter fanlari va muhandislik texnologiyalari* , 1 (1), 433-434.

29. Samatova, N. va Subxiddinov, S. (2023). O'z-o'zini imidji va shaxsiy o'zini o'zi qadrlash muammosi. *Kompyuter fanlari va muhandislik texnologiyalari* , 1 (1), 435-437.

20. Samatova, N. va Namuratova, M. (2023). Psixologiyada shaxsiy muammosi. *Kompyuter fanlari va muhandislik texnologiyalari* , 1 (2), 408-413.